

POM

Ετήσια Έκθεση

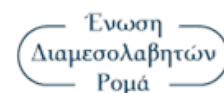
Μάρτιος 2021 – Φεβρουάριος 2022

«Λειτουργία Παρατηρητηρίου Προάσπισης των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων των Ρομά και ενδυνάμωση τοπικών κοινοτήτων και εμπλεκόμενων φορέων – POM»

Φορέας Υλοποίησης:

Εταίροι:

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Τις δύο τελευταίες δεκαετίες, το ζήτημα της κοινωνικοοικονομικής κατάστασης και ένταξης των Ρομά έχει αναδειχθεί σε μείζον θέμα στην πολιτική ατζέντα τόσο σε ευρωπαϊκό όσο και σε εθνικό επίπεδο. Ο κοινωνικός αποκλεισμός, οι προκαταλήψεις και ο ρατσισμός που βιώνει η Ρομά κοινότητα έχουν επηρεάσει και εξακολουθούν να επηρεάζουν καθοριστικά το επίπεδο διαβίωσής τους και την αλληλεπίδρασή τους με την υπόλοιπη κοινωνία. Υπό αυτές τις συνθήκες, η παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων τους έχει καταστεί ζήτημα υψηλής σημασίας και προτεραιότητας για την πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καθώς περιορίζει τη συμμετοχή τους σε όλες τις πτυχές της κοινωνικής ζωής και επηρεάζει αρνητικά την επίτευξη τόσο της κοινωνικής συνοχής όσο και της βιώσιμης κοινωνικής ανάπτυξης.

Το τελευταίο διάστημα, πληθώρα ερευνών έχουν αναδείξει τις πτυχές και την έκταση του κοινωνικού αποκλεισμού που βιώνουν οι Ρομά, επισημαίνοντας ότι σημαντικό είναι το ποσοστό αυτών που παρουσιάζουν χαμηλό μορφωτικό επίπεδο, διαβιούν σε ακατάλληλα καταλύματα και, γενικώς, σε κακές συνθήκες στέγασης που επιδρούν αρνητικά στην κατάσταση της υγείας τους, βιώνουν ακραία φτώχεια, περιορισμένη πρόσβαση σε βασικές υπηρεσίες και πολλαπλές διακρίσεις. Επιπλέον, οι Ρομά εξακολουθούν να έρχονται αντιμέτωποι με τον σχολικό διαχωρισμό αλλά και τον αποκλεισμό τους από την αγορά εργασίας και τη στέγαση, στοιχεία τα οποία διαιωνίζουν τον κοινωνικό τους αποκλεισμό και καθιστούν αναγκαία την υιοθέτηση πολιτικών σε ποικίλους τομείς και πεδία.

Στη βάση των προαναφερθέντων, τα τελευταία χρόνια, η ΕΕ και τα κράτη μέλη έχουν καταβάλει αρκετές προσπάθειες με στόχο την προώθηση της κοινωνικής ένταξης των Ρομά. Πλέον διατίθενται περισσότερα κονδύλια, ενώ αναγνωρίζεται ότι η στενή συνεργασία μεταξύ όλων των σχετικών εμπλεκομένων, συμπεριλαμβανομένων των κεντρικών και αποκεντρωμένων αρχών, των κοινοτήτων Ρομά, της κοινωνίας των πολιτών κ.λπ., μπορεί να φέρει πιο απτά αποτελέσματα. Ωστόσο, παρά τις προσπάθειες που έχουν γίνει μέχρι σήμερα, αυτές δεν έχουν επιφέρει τα επιθυμητά αποτελέσματα και οι Ρομά εξακολουθούν να βιώνουν διακρίσεις, κοινωνικό αποκλεισμό και να αντιμετωπίζουν σημαντικές δυσκολίες στην καθημερινή τους ζωή. Τα διαθέσιμα στοιχεία, όπως για παράδειγμα η έρευνα EU-MIDIS II, που υλοποιήθηκε από τον Ευρωπαϊκό Οργανισμό Δικαιωμάτων κατά την περίοδο 2015-2016, επιβεβαιώνουν ότι η αποτελεσματικότητα των πολιτικών και μέτρων που έχουν υλοποιηθεί μέχρι σήμερα παραμένει περιορισμένη και περισσότερες δράσεις είναι αναγκαίες για την καταπολέμηση του κοινωνικού τους αποκλεισμού και του αντιτσιγγανισμού.

Στην παρούσα έκθεση παρουσιάζεται μια επισκόπηση των πολιτικών που έχουν υλοποιηθεί τις τελευταίες δύο δεκαετίες τόσο σε ευρωπαϊκό όσο και σε εθνικό επίπεδο, αναφορικά με την κοινωνικοοικονομική ένταξη των Ρομά. Τέλος, παρατίθενται τα βασικά συμπεράσματα από τον πρώτο χρόνο λειτουργίας του Παρατηρητηρίου Συνηγορίας και Προάσπισης των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων των Ρομά στην Ελλάδα.

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΝΤΑΞΗ ΤΩΝ ΡΟΜΑ

Τις τελευταίες δεκαετίες, τόσο διεθνείς οργανισμοί όσο και θεσμικά όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχουν αναδείξει το ζήτημα της κοινωνικής ένταξης των Ρομά, εντάσσοντάς το στη σχετική πολιτική ατζέντα. Μεταξύ αυτών, καθοριστικό ρόλο έχουν επιτελέσει τόσο το Συμβούλιο της Ευρώπης όσο και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

Το Συμβούλιο της Ευρώπης συνδράμει σταθερά ως προς τη χάραξη πολιτικής υπέρ της ένταξης των Ρομά, ενθαρρύνοντας τα μέλη του να υιοθετήσουν μια ολιστική πολιτική για την προστασία των μειονοτήτων, την καταπολέμηση του ρατσισμού, του αντιτσιγγανισμού, της μισαλλοδοξίας και της αποτροπής του κοινωνικού αποκλεισμού. Ήδη το 1995 συγκρότησε την Επιτροπή Εμπειρογνομόνων για θέματα Ρομά και Ταξιδευτών, η οποία και αποτέλεσε το πρώτο συμβουλευτικό σώμα του Συμβουλίου, υπεύθυνο για την συστηματική αξιολόγηση της κατάστασης των Ρομά στην Ευρώπη.

Ενδεικτικά:

- Το 2008 κάλεσε την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να προχωρήσει στην ανταλλαγή καλών πρακτικών μεταξύ των κρατών μελών. Η πρωτοβουλία είχε ως αποτέλεσμα τη συγκρότηση της Ευρωπαϊκής Πλατφόρμας για την ένταξη των Ρομά.
- Το 2009 διατύπωσε τα «Συμπεράσματα για την Ένταξη των Ρομά» και κάλεσε τα κράτη μέλη να σχεδιάσουν και υλοποιήσουν πολιτικές στη βάση των δέκα (10) Κοινών Βασικών Αρχών για την Ένταξη των Ρομά.
- Το 2010 ενέκρινε τη Διακήρυξη του Στρασβούργου για τους Ρομά.
- Το 2011, στη βάση των «Συμπερασμάτων για ένα Ευρωπαϊκό Πλαίσιο για Εθνικές Στρατηγικές Ένταξης των Ρομά μέχρι το 2020», κάλεσε τα Κράτη Μέλη να βελτιώσουν την κοινωνικοοικονομική κατάσταση των Ρομά, διασφαλίζοντας την πρόσβασή τους στα πεδία της εκπαίδευσης, υγείας, απασχόλησης και στέγασης.
- Το 2013 εξέδωσε «Σύσταση για αποτελεσματικά μέτρα ένταξης των Ρομά στα Κράτη Μέλη» με στόχο την παροχή οδηγιών για την ενίσχυση της αποτελεσματικότητας και της υλοποίησης των επιμέρους εθνικών στρατηγικών για την ένταξη των Ρομά.
- Το 2016 δημοσίευσε το «Θεματικό Σχέδιο Δράσης για την ένταξη Ρομά και Ταξιδευτών 2016-2019», με το οποίο έθετε το πολιτικό και οικονομικό πλαίσιο δράσης του Συμβουλίου της Ευρώπης για την αντίστοιχη τριετία.
- Το 2021 προχώρησε στην έκδοση Σύστασης για την ισότητα, την ένταξη και τη συμμετοχή των Ρομά, καλώντας τα Κράτη Μέλη να θεσπίσουν και να υλοποιήσουν μέτρα που να προάγουν την ισότητα, καθώς και να προλαμβάνουν και να καταπολεμούν αποτελεσματικά τις διακρίσεις, τον αντιτσιγγανισμό και τον κοινωνικό και οικονομικό αποκλεισμό αλλά και τις γενεσιουργές αυτών αιτίες.

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει επίσης αναλάβει σημαντικό ρόλο αναφορικά με το συντονισμό και την ενεργή προώθηση της κοινωνικής ένταξης των Ρομά σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Κεντρική θέση στην προσέγγιση της Επιτροπής για το εν λόγω ζήτημα κατέχουν τόσο το Πλαίσιο της ΕΕ για εθνικές στρατηγικές ένταξης των Ρομά μέχρι το 2020 που υιοθετήθηκε το 2011 όσο και το νέο Στρατηγικό πλαίσιο για την ισότητα, την ένταξη & τη συμμετοχή των Ρομά 2020-2030.

Τα πλαίσια αυτά συνιστούν μια πολυεπίπεδη απάντηση της ΕΕ στα κοινωνικοοικονομικά προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι Ρομά και αλληλεπιδρούν με άλλα πρωτεύοντα σχέδια δράσης της ΕΕ, όπως αυτό κατά του ρατσισμού για το διάστημα 2020-2025. Επιπλέον, από το 2010 η Επιτροπή συντονίζει, εποπτεύει και αξιολογεί συστηματικά την υλοποίηση των μέτρων που υιοθετούνται για τους Ρομά και επικοινωνεί τα πορίσματά της μέσω Ανακοινώσεων.

Πλαίσιο της ΕΕ για εθνικές στρατηγικές ένταξης των Ρομά μέχρι το 2020

Το 2011, υπό το πρίσμα της ανάγκης διασφάλισης των δικαιωμάτων της μεγαλύτερης μειονότητας στην Ευρώπη αλλά και της ανάγκης να επιτευχθούν οι στόχοι της Στρατηγικής «Ευρώπη 2020», η Επιτροπή προχώρησε στην υιοθέτηση του Πλαισίου της ΕΕ για εθνικές στρατηγικές ένταξης των Ρομά μέχρι το 2020. Το εν λόγω Πλαίσιο έδινε προτεραιότητα στην διασφάλιση της πρόσβασης των Ρομά σε τέσσερις βασικούς τομείς: την εκπαίδευση, την εργασία, την υγεία και τη στέγαση. Επιπρόσθετα, τα κράτη μέλη καλούνταν να διασφαλίσουν ότι όλα τα παιδιά Ρομά θα ολοκλήρωναν την πρωτοβάθμια εκπαίδευση, προκειμένου να γεφυρωθεί το χάσμα μεταξύ Ρομά και μη Ρομά πληθυσμών αναφορικά με τους τέσσερις τομείς παρέμβασης.

Κατά το σχεδιασμό των εθνικών στρατηγικών, τα κράτη μέλη κλήθηκαν, μεταξύ άλλων, να λάβουν υπόψη τις ακόλουθες προσεγγίσεις:

- Να ορίσουν επιτεύξιμους εθνικούς στόχους ένταξης των Ρομά για την γεφύρωση του χάσματος με τον γενικό πληθυσμό.
- Να μεριμνήσουν αναφορικά με το χωρικό διαχωρισμό και να προσδιορίσουν τις περιοχές όπου οι κοινότητες Ρομά είναι πιο υποβαθμισμένες.
- Να δρουν σε συνεργασία και σε συνεχή διάλογο με την κοινωνία των πολιτών των Ρομά, αλλά και με τις τοπικές αρχές.
- Να διαθέσουν ένα επαρκές ποσό χρηματοδότησης από τους εθνικούς προϋπολογισμούς, το οποίο θα ενισχύεται από διεθνή και ευρωπαϊκά κονδύλια, όπου παρίσταται ανάγκη.
- Να προβλέψουν μεθόδους παρακολούθησης για την αξιολόγηση των επιπτώσεων που έχουν οι δράσεις για την προώθηση της κοινωνικής ένταξης των Ρομά και να ορίσουν ένα εθνικό φορέα με αρμοδιότητα να συντονίζει την ανάπτυξη και την εφαρμογή της στρατηγικής.
- Συνοψίζοντας, μέσα από τις συστάσεις της Επιτροπής και τη θέσπιση των κατάλληλων συντονιστικών και εποπτικών αρχών, η εφαρμογή του εν λόγω Πλαισίου αποσκοπούσε στην υιοθέτηση μιας ολιστικής προσέγγισης από μέρους των Κρατών Μελών για την καταπολέμηση του κοινωνικοοικονομικού αποκλεισμού των Ρομά.

Στρατηγικό πλαίσιο για την ισότητα, την ένταξη & τη συμμετοχή των Ρομά 2020-30

Στα τέλη του 2020, η Επιτροπή προχώρησε στην υιοθέτηση ενός νέου δεκαετούς Στρατηγικού Πλαισίου, λαμβάνοντας υπόψη τα πορίσματα και τις αξιολογήσεις σχετικά με την υλοποίηση του πρώτου Ευρωπαϊκού Πλαισίου. Το νέο Πλαίσιο δίνει έμφαση σε επτά βασικούς τομείς: την ισότητα, την ένταξη, τη συμμετοχή, την εκπαίδευση, την απασχόληση, την υγεία και τη στέγαση. Επιπλέον, δίνεται προτεραιότητα στην προώθηση της ενεργού συμμετοχής των Ρομά στην πολιτική, οικονομική και κοινωνική ζωή. Πιο συγκεκριμένα, ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στην ενδυνάμωση και αναβάθμιση των δεξιοτήτων των Ρομά, κυρίως των πιο ευάλωτων ομάδων, όπως οι γυναίκες και οι νέοι, λαμβάνοντας υπόψη τον παράγοντα της διαθεματικότητας προκειμένου να αντιμετωπιστούν πιο αποτελεσματικά οι ανάγκες και οι στερήσεις που υφίστανται οι πλέον ευάλωτες ομάδες. Τέλος, προωθείται η θέσπιση πιο συγκεκριμένων, μετρήσιμων και ρεαλιστικών στόχων ώστε να διευκολύνεται η συλλογή των δεδομένων, και να βελτιώνεται η ποιότητα και αξιοπιστία των συμπερασμάτων που εξάγονται, καθώς και της εποπτείας που ασκείται.

Τα κράτη μέλη κλήθηκαν να προχωρήσουν στην υποβολή εθνικών στρατηγικών έως το Σεπτέμβριο του 2021 και να υποβάλλουν έκθεση σχετικά με την εφαρμογή τους ανά διετία. Η Ελλάδα εξέδωσε την Εθνική Στρατηγική και το Σχέδιο Δράσης για την Κοινωνική Ένταξη των Ρομά, για το διάστημα 2021-2030, το Δεκέμβριο του 2021.

ΕΘΝΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΝΤΑΞΗ ΤΩΝ ΡΟΜΑ

Σε εθνικό επίπεδο, τις τελευταίες δύο δεκαετίες, η ελληνική πολιτεία έχει πραγματοποιήσει παρεμβάσεις για την προώθηση της κοινωνικής ένταξης των Ρομά, η αποτελεσματικότητα των οποίων ωστόσο κρίνεται, τόσο από την ίδια την κοινότητα όσο και από σχετικές έρευνες, ως περιορισμένη.

Μέχρι σήμερα, η εθνική πολιτική που έχει υλοποιηθεί συνίσταται:

- α) στο Ολοκληρωμένο Πρόγραμμα Δράσης (ΟΠΔ) για την Κοινωνική Ένταξη των Ελλήνων Τσιγγάνων (2001 -2008),
- β) στην Εθνική Στρατηγική για την Κοινωνική Ένταξη των Ρομά 2012-2020 και
- γ) στην νέα Εθνική Στρατηγική για την Κοινωνική Ένταξη των Ρομά 2021-2030.

Ολοκληρωμένο Πρόγραμμα Δράσης (Ο.Π.Δ.) για την Κοινωνική Ένταξη των Ελλήνων Τσιγγάνων 2001 -2008

Το πρώτο συνεκτικό εγχείρημα για την στήριξη της κοινότητας των Ρομά αποτέλεσε το «Ολοκληρωμένο Πρόγραμμα Δράσης Για Την Κοινωνική Ένταξη των Ελλήνων Τσιγγάνων 2001 -2008» (Ο.Π.Δ). Κύριος στόχος του Προγράμματος Δράσης ήταν ο σχεδιασμός και υλοποίηση μιας στεγαστικής πολιτικής για τους Έλληνες Ρομά, σε συνδυασμό με μια συντονισμένη προσπάθεια για την κοινωνική τους ένταξη. Σημαντική δράση του προγράμματος αποτέλεσε η συνέχιση της λειτουργίας των Ιατροκοινωνικών Κέντρων που είχαν δημιουργηθεί σε δήμους με μεγάλο πληθυσμό Ρομά.

Εθνική στρατηγική για την κοινωνική ένταξη των Ρομά 2012-2020

Μερικά χρόνια αργότερα, το 2011, η Ελλάδα, εφαρμόζοντας το Ευρωπαϊκό Πλαίσιο για την κοινωνική ένταξη των Ρομά, προχώρησε στη σύνταξη της πρώτης εθνικής στρατηγικής για την κοινωνική ένταξη του Ρομά η οποία υλοποιήθηκε κατά την περίοδο 2012-2020.

Πρωταρχικός στόχος της Εθνικής Στρατηγικής ήταν η άρση των όρων του κοινωνικού αποκλεισμού των Ρομά και η δημιουργία των προϋποθέσεων της κοινωνικής τους ένταξης, στόχος ο οποίος θα επιτυχανόταν μέσα από: την εξασφάλιση και εγγύηση του «κατοικείν», την ανάπτυξη υποστηρικτικού πλέγματος κοινωνικής παρέμβασης (στους τομείς της απασχόλησης, εκπαίδευσης, υγείας και Κοινωνικής ένταξης), και την ανάπτυξη κοινωνικού διαλόγου και συναίνεσης, μέσω της κοινωνικής χειραφέτησης και της συμμετοχής των ίδιων των Ρομά.

Οι ανωτέρω παρεμβάσεις συνοδεύονταν από οριζόντιες δράσεις υποστηρικτικού χαρακτήρα, που αποσκοπούσαν στην αποκατάσταση της αστικοδημοτικής κατάστασης των Ρομά, στο σχεδιασμό πολιτισμικών δράσεων και στην ευαισθητοποίηση του ευρύτερου κοινωνικού συνόλου. Επιπλέον, κατά το διάστημα 2012-2020, και συγκεκριμένα το 2017, υιοθετήθηκε το Επιχειρησιακό Σχέδιο Δράσης για την Κοινωνική Ένταξη των Ρομά 2017-2021 το οποίο διαρθρώθηκε σε τρεις άξονες: α) Χωρικές παρεμβάσεις για τη στέγαση, β) Οριζόντιες τομεακές πολιτικές για την εκπαίδευση-υγεία-απασχόληση, γ) Συνοδευτικές πολιτικές για την ευαισθητοποίηση και ενεργή συμμετοχή του πληθυσμού.

Εθνική Στρατηγική για την Κοινωνική Ένταξη των Ρομά 2021-2030

Αντλώντας από τις διαδικασίες και τα πορίσματα αποτίμησης των προηγθέντων στρατηγικών δράσεων σε εθνικό επίπεδο, και ακολουθώντας τις ευρωπαϊκές κατευθυντήριες γραμμές, το Δεκέμβριο του 2021 η Ελλάδα προχώρησε στην υιοθέτηση μιας νέας Εθνικής Στρατηγικής για την Κοινωνική Ένταξη (ΕΣΚΕ) των Ρομά, για το διάστημα 2021-2030. Η ΕΣΚΕ Ρομά τίθεται σε ισχύ όχι αποκομμένη από, αλλά από κοινού με άλλες εθνικές στρατηγικές (π.χ. Εθνική Στρατηγική για την Κοινωνική Ένταξη και τη Μείωση της Φτώχειας 2021 – 2027, Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Ισότητα των Φύλων 2021-2025), επιδιώκοντας καταρχήν την επαρκέστερη δυνατή χαρτογράφηση τόσο των πληθυσμών Ρομά όσο και των αναγκών τους, και προκρίνει την από κοινού δράση εξειδικευμένων φορέων σε επιμέρους ζητήματα.

Επιπλέον, προάγει διαδικασίες διαβούλευσης και κοινωνικού διαλόγου καθώς και περιφερειακών και τοπικών μηχανισμών και δικτύων παρέμβασης. Ακόμη, λαμβάνει υπόψη και μεριμνά για τις επιμέρους ευαλωτότητες που διέπουν ορισμένες επιμέρους κοινωνικές ομάδες, αναγνωρίζοντας ότι οι Ρομά στην Ελλάδα δεν αποτελούν μία ομοιογενή κοινότητα. Τέλος, επιδιώκει να αποκαταστήσει το βασικό έλλειμμα του προηγούμενου εθνικού σχεδίου δράσης, επενδύοντας στην ανάπτυξη ενός συστήματος δεικτών που θα επιτρέψει την αποτελεσματική παρακολούθηση, αξιολόγηση και επικαιροποίηση των υλοποιούμενων δράσεων στη βάση των εντοπισμένων αναγκών και προβλημάτων της κοινότητας.

Με αυτά τα δεδομένα, η ΕΣΚΕ Ρομά διαρθρώνεται σε τέσσερις πυλώνες με στόχο τη διασφάλιση της ουσιαστικής ισότητας, της ένταξης και της συμμετοχής των Ρομά σε εθνικό, τοπικό και περιφερειακό επίπεδο:

- A. Την πρόληψη και καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού των Ρομά
- B. Την ενίσχυση της ισότιμης πρόσβασης των Ρομά σε βασικές υπηρεσίες και αγαθά (εκπαίδευση, απασχόληση, υγεία, κοινωνική φροντίδα και στέγαση)
- Γ. Την πρόληψη και καταπολέμηση των στερεοτύπων και διακρίσεων σε βάρος των Ρομά
- Δ. Την προώθηση της ενεργού συμμετοχής των Ρομά στην κοινωνική, οικονομική και πολιτική ζωή

Συνοψίζοντας, η ΕΣΚΕ Ρομά 2021 – 2030 συμβαδίζει με το νέο δεκαετές σχέδιο για τη στήριξη των Ρομά στην ΕΕ και εφαρμόζει αναλογικά και σύμφωνα με τις εθνικές προτεραιότητες τη Σύσταση του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την ισότητα, την ενσωμάτωση και τη συμμετοχή των Ρομά, αντικατοπτρίζοντας τους γενικούς και τομεακούς της στόχους. Εμπνέεται δε, από την Ατζέντα και τους σχετικούς Στόχους για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη του ΟΗΕ για το 2030, καθώς και τις αρχές και στόχους του Σχεδίου Δράσης για τον Ευρωπαϊκό Πυλώνα Κοινωνικών Δικαιωμάτων.

Η ΠΡΟΑΣΠΙΣΗ ΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΩΝ ΡΟΜΑ

Η μέχρι σήμερα υλοποίηση των πολιτικών για την προώθηση της κοινωνικής ένταξης των Ρομά τόσο σε ευρωπαϊκό όσο και σε εθνικό επίπεδο έχει δείξει ότι, παρά τη βελτίωση που έχει επιτευχθεί σε κάποιους τομείς, όπως για παράδειγμα στον τομέα της εκπαίδευσης, δεν έχει οδηγήσει στην εξάλειψη του ρατσισμού που βιώνουν οι Ρομά ούτε στη διασφάλιση του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων τους. Πράγματι, ο αντιτσιγγανισμός και τα στερεότυπα που αντιμετωπίζουν οι Ρομά στην καθημερινή τους ζωή δυσχεραίνει τόσο την αποτελεσματική υλοποίηση των πολιτικών όσο τη σχέση της Ρομά κοινότητας με την ευρύτερη κοινωνία και τους οδηγεί σε περαιτέρω απομόνωση. Περιστατικά παραβίασης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων λαμβάνουν χώρα καθημερινά, χωρίς ωστόσο να καταγγέλλονται από την κοινότητα είτε γιατί δεν γνωρίζουν τον φορέα στον οποίο θα πρέπει να απευθυνθούν είτε γιατί φοβούνται να προχωρήσουν σε καταγγελίες.

Σε αυτό το πλαίσιο το έργο ΡΟΜ έρχεται να υποστηρίξει την κοινότητα αποτελώντας τη «γέφυρα» ανάμεσα σε αυτήν και σε φορείς που είναι υπεύθυνοι για τη διασφάλιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων τους και την πρόσβασή τους σε αγαθά και υπηρεσίες. Μέσα από τη συνεργασία με την κοινότητα σε τέσσερις περιφέρειες (Αττική, Θεσσαλία, Δυτική Ελλάδα και Στερά Ελλάδα), η ομάδα του έργου συλλέγει, επεξεργάζεται και προωθεί σε αρμόδιους φορείς αναφορές σχετικές με παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των Ρομά. Στόχος του έργου είναι αφενός η ανάδειξη περιστατικών παραβίασης ανθρωπίνων δικαιωμάτων των Ρομά και αφετέρου η συνηγορία για την επίλυσή τους.

ΒΑΣΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ ΡΟΜ ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ

Το έργο ΡΟΜ ξεκίνησε να υλοποιείται σε μια περίοδο που η πανδημία COVID-19 επέτεινε τις κοινωνικές ανισότητες και διεύρυνε τους κινδύνους και τους αποκλεισμούς που υφίστανται οι ευάλωτες ομάδες, μεταξύ των οποίων και οι Ρομά. Πράγματι, η πρόσφατη πανδημία ανέδειξε για άλλη μια φορά τις σημαντικές δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι Ρομά. Προληπτικά μέτρα όπως το πλύσιμο των χεριών με ζεστό νερό, αποτελούν πρόκληση για μεγάλο μέρος της κοινότητας, καθώς τα σπίτια στα οποία διαμένουν δεν είναι συνδεδεμένα με το δίκτυο ύδρευσης. Παράλληλα, οι περισσότερες κοινότητες Ρομά ζουν σε περιορισμένες, υπερπλήρεις γειτονίες Ρομά, κάτι που καθιστά σχεδόν αδύνατη τη φυσική απόσταση, βασικό μέτρο για την προστασία της δημόσιας υγείας.

Συνολικά, κατά τον πρώτο χρόνο υλοποίησης του έργου, το Παρατηρητήριο έχει προβεί στη συλλογή και επεξεργασία περισσότερων από 200 αναφορών στις τέσσερις Περιφέρειες. Στις αναφορές αυτές καταγγέλλονται τόσο οι χρόνιες στερήσεις και διακρίσεις που υφίστανται οι Ρομά όσο και οι έκτακτες δυσκολίες και αποκλεισμοί που επέφερε στην κοινότητά τους η πανδημία COVID-19. Είναι γεγονός ότι η υγειονομική κρίση επιδείνωσε σημαντικά τις ήδη δυσχερείς συνθήκες διαβίωσης των Ρομά και την πρόσβασή τους όχι μόνο στους τομείς της υγείας και της κοινωνικής φροντίδας, αλλά σε αγαθά και υπηρεσίες εν γένει.

Ως εκ τούτου, κατά το διάστημα Μάρτιος-Αύγουστος 2021 καταγγέλλθηκαν πρωτίστως οι κακές συνθήκες βασικής υγιεινής και διαβίωσης, βιώματα ρατσισμού σε πολλαπλές πτυχές της καθημερινότητας, αστυνομική αυθαιρεσία, δυσκολία πρόσβασης στην πρωτοβάθμια υγεία (με εξαιρετικά ελλιπή την πρόσβαση σε ατομικά μέτρα υγειονομικής προστασίας) και στην απασχόληση (λόγω αναστολής της επιχειρηματικής δραστηριότητας), διακρίσεις και εμπόδια στη συμμετοχή των παιδιών Ρομά στην εκπαιδευτική διαδικασία.

Ενδεικτικά, ως μείζον ζήτημα καταγγέλλεται στο Παρατηρητήριο η παρακολούθηση της εκπαιδευτικής διαδικασίας από Ρομά μαθητές και μαθήτριες. Σε μια κοινότητα όπου ένα αξιοσημείωτο ποσοστό νοικοκυριών δεν έχει πρόσβαση στην ηλεκτροδότηση και στον τεχνολογικό εξοπλισμό που προϋποθέτει η τηλεκπαίδευση, το φαινόμενο της σχολικής διαρροής επανέρχεται στο προσκήνιο εν μέσω της πανδημίας, παρά τα θετικά βήματα που έχουν σημειωθεί τα τελευταία χρόνια για την άμβλυσή του. Επίσης, δεδομένου ότι ένα σημαντικό ποσοστό Ρομά εξακολουθεί να αντιμετωπίζει αστικοδημοτικά προβλήματα, και σε συνδυασμό με τον ψηφιακό αναλφαριθμητισμό και την άνιση πρόσβαση των Ρομά σε πληροφορίες, η πρόσβαση μαθητών και μαθητριών σε self-test και η επακόλουθη δήλωση των αποτελεσμάτων από τους γονείς τους στη σχετική διαδικτυακή πλατφόρμα κατέστη δυσχερής έως ακατόρθωτη, σύμφωνα πάντα με τις καταγγελίες που συλλέχθηκαν.

Στον απόηχο της έξαρσης της υγειονομικής κρίσης, από το Σεπτέμβριο 2021 στο προσκήνιο επανέρχονται ζητήματα και παθογένειες που χρόνια υφίστανται οι Ρομά. Ειδικότερα, στις αναφορές που συλλέχθηκαν κατά την περίοδο Σεπτέμβριος 2021 - Φεβρουάριος 2022, ως συχνότερος λόγος καταγγελίας καταγράφεται η συστηματική αδιαφορία των τοπικών και περιφερειακών αρχών για τις συνθήκες διαβίωσης των κοινοτήτων Ρομά. Για την ακρίβεια, ένα ποσοστό της τάξης του 60% των αναφορών που υπεβλήθησαν στο Παρατηρητήριο σχετίζονται με την πρόσβαση των Ρομά σε δημόσιες υπηρεσίες και, κυρίως, με την εξυπηρέτησή τους από τις δημοτικές υπηρεσίες.

Επιπλέον, οι αναφορές αποτυπώνουν το διάχυτο ρατσισμό και τις προκαταλήψεις με τα οποία έρχονται αντιμέτωποι οι Ρομά είτε ως εξυπηρετούμενοι πολίτες ενώπιον της δημόσιας διοίκησης, είτε ως ενδιαφερόμενοι πελάτες σε καταστήματα, είτε ως άνθρωποι, σε επίπεδο γειτονιάς και κοινότητας. Ως εκ τούτου, οι εν λόγω προκαταλήψεις και τα στερεότυπα, σε συνδυασμό με το χαμηλό μορφωτικό επίπεδο των Ρομά, ανάγουν σε μείζον ζήτημα τον αποκλεισμό τους από την αγορά εργασίας. Χαρακτηριστικά, το 70% των αναφορών υπεβλήθησαν από άτομα που δήλωσαν άνεργα κατά την περίοδο που υπέβαλαν την αναφορά τους.

Σημαντικό είναι, επίσης, το ποσοστό των καταγγελιών που αναφέρονται στη σχέση της κοινότητας με τις αστυνομικές αρχές. Πιο συγκεκριμένα, ένα ποσοστό της τάξης του 10% των καταγγελιών αναφέρονται σε περιστατικά αστυνομικής βίας και αυθαιρεσίας, παραβίασης ασύλου κατοικίας, καθώς και σε δυσμενή μεταχείριση λόγω του ότι είναι Ρομά. Ενδεικτική είναι η καταγγελία για την ανθρωποκτονία νεαρού Ρομά από αστυνομικούς της ομάδας ΔΙ.ΑΣ. τον περασμένο Οκτώβριο, ένα γεγονός που απασχόλησε έντονα την ελληνική κοινωνία. Τέλος, προβλήματα σχετικά με την πρόσβαση των Ρομά στους τομείς της στέγασης και εκπαίδευσης, εξακολουθούν να αναφέρονται.

Κλείνοντας, αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι μόλις το 6% των συνολικά αναφερθέντων περιστατικών έχουν καταγγελθεί επίσημα στις εκάστοτε αρμόδιες αρχές.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Η συσσωρευμένη εμπειρία από την υλοποίηση στρατηγικών και δράσεων τις τελευταίες δύο δεκαετίες οδήγησε στο σχεδιασμό νέων πολιτικών και διαδικασιών που στόχο έχουν ακόμα πιο αποτελεσματικές παρεμβάσεις για την προώθηση της κοινωνικής ένταξης και τη βελτίωση της κοινωνικοοικονομικής κατάστασης των Ρομά. Οι στρατηγικές που υιοθετήθηκαν πρόσφατα σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο καλούνται να καλύψουν ανάγκες που εντοπίζονται σε όλους τους τομείς της κοινωνικής ζωής των Ρομά και να συμβάλλουν στην καταπολέμηση του ρατσισμού και του αντιτσιγγανισμού. Προάγονται, μάλιστα, ως μια ολιστική προσέγγιση της ενεργητικής ένταξης των Ρομά με ευρύτερες παρεμβάσεις για την ανθρωποκεντρική προάσπιση των ατομικών, κοινωνικών και πολιτικών δικαιωμάτων τους. Προς αυτήν την κατεύθυνση, ο πλέον επικαιροποιημένος στρατηγικός σχεδιασμός ενισχύει ιδιαίτερα την τοπική προσέγγιση και προσβλέπει σε στρατηγικές συνεργασίες σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο. Είναι ακριβώς σε αυτό το επίπεδο που, σύμφωνα και με τις αναφορές που συγκεντρώνει το Παρατηρητήριο Συνηγορίας και Προάσπισης των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων των Ρομά στην Ελλάδα, καθίσταται επιτακτική η ανάγκη εδραίωσης εμπιστοσύνης και συνεργασίας μεταξύ της Πολιτείας και των Ρομά κοινοτήτων. Ωστόσο, παρά την πολιτική βούληση και την σχετική προτεραιοποίηση που έχει λάβει το ζήτημα των Ρομά τα τελευταία χρόνια, οι συνθήκες της υγειονομικής και κοινωνικοοικονομικής κρίσης, οι βαθιά ριζωμένες διακρίσεις και τα στερεότυπα, ο ελλιπής συντονισμός σε τοπικό, περιφερειακό και εθνικό επίπεδο για την αποτελεσματική υλοποίηση παρεμβάσεων, η ελλιπής συμμετοχή της κοινότητας σε διαδικασίες σχεδιασμού και λήψης αποφάσεων, εξακολουθούν να αποτελούν μερικές μόνο από τις σημαντικές προκλήσεις που πρέπει να αντιμετωπιστούν τα επόμενα χρόνια.

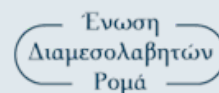
Η αυξημένη κινητοποίηση των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών, η δραστηριοποίηση της ακαδημαϊκής και ερευνητικής κοινότητας στο πεδίο της κοινωνικής ένταξης των Ρομά, και η συνεργασία τους με αρμόδιες αρχές και φορείς, αποτελούν οπωσδήποτε θετικά στοιχεία στην προσπάθεια αντιστάθμισης των υφιστάμενων προβλημάτων. Παρόλα αυτά, όσο τα προβλήματα στους τομείς της υγείας, στέγασης, απασχόλησης, εκπαίδευσης αλλά και η άνιση μεταχείριση εκ μέρους της δημόσιας διοίκησης και της κυρίαρχη κοινωνίας εξακολουθούν να στερούν από τους Ρομά αξιοπρεπείς συνθήκες διαβίωσης, η προάσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων τους θα παραμένει ατελής.

«Λειτουργία Παρατηρητηρίου Προάσπισης των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων Ρομά και ενδυνάμωση τοπικών κοινοτήτων και εμπλεκόμενων φορέων-POM»

Φορέας Υλοποίησης:

Εταίροι:

Το έργο «Λειτουργία Παρατηρητηρίου Προάσπισης των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων των Ρομά και ενδυνάμωση τοπικών κοινοτήτων και εμπλεκόμενων φορέων – POM» υλοποιείται στο πλαίσιο του προγράμματος Active citizens fund με φορέα υλοποίησης τον Οργανισμό Equal Society και εταίρους την Ελλάν Πασσέ - Πανελλαδική Συνομοσπονδία Ελλήνων Ρομά και την Ένωση Ελλήνων Ρομά Διαμεσολαβητών.

Το πρόγραμμα Active citizens fund, ύψους € 13,5 εκ., χρηματοδοτείται από την Ισλανδία, το Λιχτενστάιν και τη Νορβηγία και είναι μέρος του χρηματοδοτικού μηχανισμού του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου (ΕΟΧ) περιόδου 2014 – 2021, γνωστού ως EEA Grants. Το πρόγραμμα στοχεύει στην ενδυνάμωση και την ενίσχυση της βιωσιμότητας της κοινωνίας των πολιτών και στην ανάδειξη του ρόλου της στην προαγωγή των δημοκρατικών διαδικασιών, στην ενίσχυση της συμμετοχής των πολιτών στα κοινά και στην προάσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Τη διαχείριση της επιχορήγησης του προγράμματος Active citizens fund για την Ελλάδα έχουν αναλάβει από κοινού το Ίδρυμα Μποδοσάκη και το SolidarityNow. Διαβάστε περισσότερα εδώ: www.activecitizensfund.gr.

Φορέας Υλοποίησης:

Εταίροι:

